

Ekonomipriset 2014

Kungl. Vetenskapsakademien har beslutat utdela Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne år 2014 till

Jean Tirole

Université Toulouse 1 Capitole, Frankrike

”för hans analys av marknadsmakt och reglering”

Att tygla mäktiga företag

Jean Tirole är en av vår tids mest inflytelserika nationalekonomer. Han har gjort viktiga teoretiska forskningsinsatser på en rad områden, men framförallt har han klargjort hur man kan förstå och reglera branscher med några få mäktiga företag.

I många branscher har ett litet antal storföretag, eller ett enda monopolföretag, en helt dominerande ställning. Om de lämnas oreglerade ger sådana marknader ofta oönskade utfall för samhället. Det kan medföra att priserna blir högre än vad kostnaderna motiverar, eller att lågproduktiva företag överlever genom att hindra nya och mer produktiva företag att komma in på marknaden.

Från mitten av 1980-talet och framåt har Jean Tirole blåst nytt liv i forskningen om sådana marknadsmisslyckanden. Hans analys av företag med marknadsmakt har skapat en sammanhållen teori med tillämpning på centrala policyfrågor: Hur bör myndigheterna hantera fusioner och karteller? Hur bör de reglera monopolister?

Innan Tirole trädde in på scenen letade forskare och beslutsfattare efter allmängiltiga principer att applicera tvärs över alla branscher. De förespråkade enkla regler för politiken, som att sätta pristak för monopolister, att förbjuda samarbete mellan konkurrenter på samma marknad, men tillåta samarbete mellan företag i olika led av värdekedjan. Tiroles analys visade att sådana regler fungerar bra under vissa förhållanden,

men gör mer skada än nytta under andra. Pristak kan ge dominerande företag starka motiv att sänka sina kostnader – till nytta för samhället – men kan också tillåta övervinster – till skada för samhället. Samverkan om prissättning på en marknad är vanligtvis skadlig, medan samverkan kring patent kan gagna alla inblandade. Fusion mellan ett företag och en leverantör kan leda till snabbare innovationer, men också snedvrida konkurrensen.

Den bästa regleringen eller konkurrenspolitiken bör därför vara noggrant anpassad till de specifika förhållandena i varje enskild bransch. Jean Tirole har i en serie artiklar och böcker lagt fram ett allmänt ramverk för att utforma en sådan politik och dessutom tillämpat det på ett flertal branscher, från banker till telekommunikation. Med hjälp av de nya insikterna kan myndigheterna bättre sporra mäktiga företag att bli mer produktiva och samtidigt hindra dem från att skada konsumenter och konkurrenter.

Jean Tirole, fransk medborgare. Född 1953 (61 år) i Troyes, Frankrike. Fil.dr 1981 vid Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA, USA. Scientific Director vid Institut d'Économie Industrielle, Toulouse School of Economics, Université Toulouse 1 Capitole, Frankrike.

www.idei.fr/vitae.php?i=3

Prissumma: 8 miljoner svenska kronor.

Mer information: <http://kva.se> och <http://nobelprize.org>

Kontaktpersoner: Jessica Balksjö Nannini, pressansvarig, 08-673 95 44, 070-673 96 50, jessica.balksjo@kva.se

Tore Ellingsen, ordförande i Kommittén för priset i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, 08-736 92 60, tore.ellingsen@hhs.se

I år fyller Kungl. Vetenskapsakademien 275 år. Akademien stiftades år 1739 och är en oberoende organisation som har till uppgift att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället. Akademien tar särskilt ansvar för naturvetenskap och matematik, men strävar efter att öka utbytet mellan olika discipliner.